

ת: כן, הרוסים נכנסו לשם לבתים האלה, כי הרוסים באו לשם לבוריסלאב (Boryslaw) עם משפחות.

ש: אז הם נכנסו לבתים האלה?

ת: כן, בטח, הרוסים נכנסו לבתים האלה, למשרדים ולכל מקום.

ש: זה הכניס איזה דמורליזציה, כי בטח לכל אחד היו מכירים וקרובים בין אלה שגירשו אותם לסיביר?

ת: כן, בטח, בטח לכל אחד היו מכירים וקרובים בין אלה שגירשו אותם לסיביר.

ש: עכשיו, במשך השנתיים האלה 3 עד 41' כשהרוסים היו בבוריסלאב (Boryslaw), האם אתם שמעתם, היה לכם מושג מה קרה במקומות אחרים בעולם במלחמה?

ת: כן, שמעו אצלנו מה קרה במקומות אחרים בעולם במלחמה. אני זוכרת שהצבא הרוסי הלכו להתרחץ בבית-מרחץ, אז הם הלכו בשורות ושרו. דודה שלי, שהייתה להם נגריה, ועבדו אצלם עשרה אנשים. כשהיא ראתה את זה, היא אמרה: "הגרמנים לא יכולים להיות גרועים יותר מהם". היא כל-כך כעסה.

ש: למה?

ת: בגלל זה שבעלה היה...

ש: לקחו לו את הנגרייה?

ת: לא, לא לקחו לו את הנגרייה.

ש: הלאימו להם את הנגרייה?

ת: לא, לא הלאימו להם את הנגרייה, אבל באו פחות אנשים לעבוד שם בנגרייה, וגם באו פחות לקנות שם, אני באמת לא זוכרת בדיוק. אבל אני זוכרת שדודה שלי הייתה אומרת: "תסתכלי, הגרמנים לא יהיו גרועים יותר מהם".

ש: זאת אומרת, בינתיים לא שמעתם על למה שקרה בגרמניה, ועל מה שקרה באוסטריה?

ת: כנראה שכן שמעו, אבל לא האמינו.

ש: לא האמינו שזה יכול להיות כל-כך קרוב.

ת: לא האמינו, כי אם היו מאמינים, הייתה אפשרות לברוח, ובאמת הרבה אנשים ברחו.

ש: לאן אנשים ברחו?

ת: ברחו לרוסיה. כשהצבא הרוסי התחיל לסגת, אז הרבה הצטרפו אליהם. הצטרפו אליהם בעיקר כאלה שהיו קומוניסטים, אבל אני חושבת שהצטרפו אליהם גם משפחות. אני זוכרת, שאנחנו גרנו ככה, שמהכביש הייתה ככה ירידה לכביש השני.

משם הלכו לרכבת, אז כשהלכו לרכבת היו עוברים ככה דרכנו. עמדנו שם בחוץ, זה היה ערב פרוץ המלחמה, ואולי כבר פרצה אז המלחמה. אני אמרתי לאימא ככה: "אימא, אולי גם אנחנו נברח, אולי גם אנחנו ניסע"? אימא הסתכלה על הבית ועל כל מה שהיה לנו והיא אמרה: "אנחנו נשאיר את כל זה וניסע"? היו אנשים שהשאירו ונסעו.

ש: וכל הרכוש הזה שנשאר שם בבוריסלאב (Boryslaw), היו אנשים שקיבלו את זה אחרי המלחמה בחזרה?

ת: את הבתים? כן, אנחנו קיבלנו את הבית בחזרה.

ש: ומה שהיה בתוך הבית?

ת: לא היה כבר כלום בתוך הבית.

ש: לקחו את הכול?

ת: כן, בטח, לקחו את הכול. הרי זה היה מ-41' עד 44', אז בהתחלה גרו שם האוקראינים, או אני לא יודעת מי היה גר שם. אחר-כך גרו שם הרוסים, אני לא יודעת מי היה גר שם. בכל זאת הבית כבר לא היה בית, אלה היו ארבע קירות.

ש: היה משהו שאתם התבאתם?

ת: כן, היו דברים שאנחנו התבאנו, אבל לא מצאנו את הדברים.

ש: ואתם מסרתם אולי דברים לשכנים פולנים?

ת: כן, אנחנו מסרנו דברים לשכנים פולנים, ובזמן המלחמה אבא היה הולך אליהם, והוא היה מוציא משם כל פעם משהו בשביל למכור כדי שיהיה לנו אוכל. אחר-כך המשפחה הזאת נסעה לפולין, והם לקחו איתם את הכול, ככה שכחזרנו לא היה כלום. אבא גם הסתיר זהב ברלנטים, אני לא יודעת בדיוק מה, הוא הסתיר את זה באדמה על-יד הבית שלנו שם, על-יד המחסן. כשחזרנו היו גרים שם רוסים, אז הוא פחד בכלל לגשת לכיוון הזה, ואחר-כך כבר נסענו משם. כשנסענו מפה, כשאני נסעתי עם בעלי, אז אבא שלי אמר לי: "תיגשי לשם, ותנסי לראות אם תמצאי שם משהו". אני הגעתי לשם, אבל המקום הזה כבר לא היה, לא היה המחסן הזה, יש שם גינה, לא היה מה לחפש, ולא היה מה למצוא.

ש: הרבה רכוש יהודי בטח קבור בכל מיני מקומות?

ת: כן, בטח יש בטח הרבה רכוש יהודי, כי אנשים הסתירו בקירות. אצלנו היו תנורי חימום כאלה גבוהים.

ש: הם היו מקרמיקה?

ת: כן הם היו מקרמיקה, אז הרבה יהודים הסתירו גם בתוך התנורים.

ש: ואחר-כך לא מצאו את הרכוש. אנחנו מתקדמים קצת. זאת אומרת, עד עכשיו דיברנו

על הכיבוש הרוסי. ב-41' נגמר השולם בין הגרמנים לבין הרוסים, הרוסים חזרו

לרוסיה, והגרמנים נכנסו לאזור שלכם וגם לבוריסלאב (Boryslaw)?

ת: כן, ב-41' התחילה המלחמה בין הגרמנים לרוסים, הרוסים חזרו לרוסיה, והגרמנים

נכנסו לאזור שלנו וגם לבוריסלאב (Boryslaw).

ש: איך היו הימים הראשונים אחרי הכניסה של הגרמנים לבוריסלאב (Boryslaw)?

ת: אני זוכרת שאחרי הכניסה של הגרמנים לבוריסלאב (Boryslaw) התפללנו, אבל כבר

לא בבית-הכנסת, אלא התפללו בדירה של סוחר אחד. זה היה אצלו ככה, שמהדירה

שלו יצאו לחנות. בזמן הרוסים הרי לא הייתה לו חנות, זאת הייתה מקודם חנות של

בדים. לא הייתה שם כבר חנות, אז היה שם הרבה מקום, ושם נפגשו הגברים

והתפללו. אני זוכרת שאני הייתי ברחוב, וראיתי גרמנים, שנסעו על אופנועים, אז אני

נכנסתי לשם למקום שהתפללו ואמרתי להם: "הגרמנים נכנסו!" אז כולם יצאו משם,

את זה אני זוכרת. אחר-כך היינו עוד בבית.

ש: כשהגרמנים נכנסו, הם ישר התחילו לעשות דברים נגד היהודים?

ת: כשהגרמנים נכנסו, לא הם התחילו ישר לעשות דברים נגד היהודים, אלא

האוקראינים התחילו לעשות דברים נגד היהודים.

ש: מה האוקראינים עשו?

ת: אחרי שלושה ימים שהגרמנים נכנסו, אז האוקראינים עשו פוגרום נגד היהודים.

ש: מה זה נקרא שהם עשו פוגרום?

ת: הם הוציאו יהודים, לקחו אותם למקום אחד, והרביצו להם עד שהם מתו.

ש: עכשיו, היהודים האלה שהאוקראינים הוציאו אותם, היה איזה היגיון בזה, אלה היו

יהודים שהיו סוחרים?

ת: לא, לא, אלה היו כל מיני יהודים.

ש: אלה היו דווקא זקנים?

ת: לא, בדרך כלל הם הוציאו דווקא צעירים יותר, או בכלל איזה יהודים שהם תפסו, הם

הוציאו. לאח של בעלי עשו ככה, הוא סיפר לי איך אח שלו הלך אז. אבל זה היה וזה

נגמר, הלכו, קברו אותם וזהו. אחר-כך כל כמה חודשים היה משהו חדש, אבל היינו

אז עוד בבית. קודם הייתה מחלת טיפוס, לא היה מה לאכול, ואנשים הלכו ברחוב כשהם היו מנופחים ומתו ברחוב. זה היה נורא לראות ככה את האנשים.

ש: איפה היה כל האוכל?

ת: לא היה אז איך לקנות אוכל.

ש: הם סגרו את החנויות, והוציאו משם את הסחורה?

ת: כן, זה היה עוד בזמן הרוסים שסגרו את החנויות, לא היה לנו שם מה לאכול, ולא היה כסף לקנות אוכל. אני זוכרת שאבא שלי תיכף התחיל לעשות אז ביונס. הוא היה הולך לטחנת הקמח, שלשם היו באים מהכפר, היו מביאים לשם חיטה, אבא היה קונה שם חיטה, והוא היה מביא את זה הביתה. אימא הייתה אופה לחם, והיינו מוכרים חתיכות לחם. אימא הייתה מספרת, שהיו נכנסים אלינו הביתה גברים, היו קונים פרוסת לחם, והיו אוכלים את זה אצלנו בבית בשביל לא לקחת הביתה. איזה אגואיזם זה היה, שכל אחד היה רק בשביל עצמו. הפסקנו אז ללמוד. בהתחלה עוד הלכנו ללמוד אצל מורה פרטית, שהיא הייתה יהודייה, והיינו הולכים אליה ללמוד במשך אולי חודשיים, שלושה, אבל אחר-כך זה גם נגמר.

ש: אלה, מה היא לימדה אתכם?

ת: אני גמרתי בזמן הפולנים שלוש כיתות, אחר-כך בזמן הרוסים חזרתי שנה, כי הרוסים החזירו את כולם שנה אחת אחורה, ולמדתי שם שתי כיתות. אז כמה כיתות גמרתי עד אז? גמרתי ארבע כיתות.

ש: כאילו כיתה ד'?

ת: כן, כאילו כיתה ד'. המורה הזאת לימדה אותנו אולי קצת גיאוגרפיה.

ש: חשבון?

ת: כן, חשבון.

ש: וזה היה בבתים פרטיים?

ת: זה היה פרטי, זה היה אצלה בבית פרטי, זה היה עד שתפסו אותה.

ש: תפסו אותה באקציה?

ת: כן, תפסו אותה באקציה, שלחו אותה וזהו. ככה כל פעם היו שם אקציות, זה היה עוד כשאנחנו היינו בבית.

ש: את יכולה קצת להרחיב איך הייתה שם האקציה?

ת: כן, כן. באקציה השנייה היהודים היו חייבים לצאת לעבודה. כל פעם משהו קיבל עבודה לטאטא את הרחובות, ואבא שלי יצא לעבודה הזאת לטאטא את הרחובות. אבל בדרך תפסו אותו, לקחו אותו למשטרה האוקראינית, כי שם במשטרה האוקראינית אספו את היהודים.

ש: גרמנים לקחו אותו, או אוקראינים לקחו אותו?

ת: אוקראינים וגרמנים לקחו אותו. הייתה שם משטרה אוקראינית, היה שם רייטר צוג והייתה שם עוד משטרה אחת, ששם אני עבדתי.

ש: משטרה יהודית לא הייתה שם?

ת: כן, הייתה שם משטרה יהודית. אז תפסו את אבא, ומישהו בא ואמר לנו שתפסו אותו. אני זוכרת שהייתי בבית, אז הלכתי לשם ליד המשטרה האוקראינית, עמדתי בחוץ, ואני אמרתי לאוקראיני הזה: "תן לי להיכנס לפה גם-כן, לקחו את אבא, גם אני רוצה ללכת". הייתה לו כפפת עור על היד, אז הוא ככה נפנף לי עם זה על הפנים ואמר לי: "רוצי הביתה, רוצי הביתה, לכי הביתה". הוא לא רצה להכניס אותי לשם, הוא שלח אותי הביתה. שם אספו במשך יומיים או שלושה, אני לא יודעת כמה, אספו שם אנשים, ואחר-כך לקחו אותם. באו בלילה, והוציאו אותם להורג.

ש: איפה הוציאו אותם להורג, שם בתוך המשטרה האוקראינית?

ת: לא, הוציאו אותם משם לעיר מחוץ לעיר, ושם הרגו אותם. אבא הכיר שם שוטר אוקראיני אחד, שהוא הכיר אותו עוד מקודם. היה לנו כזה, אבא היה הולך עם נפט לעיר השנייה שם כדי למכור, ומשם הוא היה מביא טבק. פעם כשהוא הלך בדרך תפס אותו האוקראיני הזה. אבא לקח אותו אלינו הביתה, הוא אמר לו: "בוא אלינו הביתה, אני אגיד לאשתי שאני הולך". אבא לקח אותו אלינו הביתה, וכשהאוקראיני הזה היה אצלנו בבית, אז אבא קנה אותו. אבא נתן לו זה, נתן לו זה, נתן לו, זה, ככה הוא הלך, והוא השאיר את אבא בבית. אז אבא כבר הכיר אותו. כשאבא ראה את האוקראיני הזה שם, הוא שאל אותו: "אתה יכול לעזור לי"? האוקראיני הזה אמר לאבא: "אם יתחילו לקרוא שמות, לך מתחת לספסל, תתחבא שם ואל תצא". ככה באמת היה. כשקראו את השם של אבא, אז אנשים אמרו: "אבל הוא היה פה, איפה הוא? מה קרה איתו"? הוציאו את כולם, ואבא נשאר שם מתחת לספסל. בלילה האוקראיני הזה בא לאבא, והוא פתח לו את הדלת. הוא אמר לאבא: "תקפוץ דרך הגדר, ותרוץ הביתה". זה היה בלילה, בלילה אבא בא הביתה. ככה אבא ניצל

מהאקציה הזאת. אם אני הייתי נשארת שם, מי יודע מה היה קורה אם אני הייתי ביחד עם אבא, הייתי הולכת באקציה הזאת. זה היה פעם אחת. אחר-כך הדוד הזה שהוא היה נגר, הוא עבד בשביל הגרמנים. היו לי שני דודים, שהם היו צבעים, אבל הם לא היו סתם צבעים, אלא הם היו צבעים אומנים, והם גם-כן עבדו אצל הגרמנים, אז הם הרגישו תמיד משהו.

ש: כלומר, הם ידעו מה הולך שם?

ת: כן, הם באו הביתה, והם אמרו לנו מה קורה.

ש: זאת אומרת, הם ידעו כשהייתה צריכה להיות אקציה?

ת: כן, הם ידעו כשהייתה צריכה להיות אקציה. אחד מהדודים שלי לקח אותנו לאיפה שהוא עבד, כלומר, הוא לקח לשם חלק מאיתנו, והדוד השני לקח את החלק השני מאיתנו לאיפה שהוא עבד. ככה עברנו את האקציה, ואחר-כך חזרנו הביתה. אחר-כך שוב הייתה אקציה. זה היה ככה, שעשו שם שלושה ימים הפסקה, ואחרי שלושה ימים שוב עשו אקציה. אבא הלך לשוטר האוקראיני הזה, שהוא עבד אז כבר ביער בתור יער.

ש: הוא היה כורת עצים?

ת: הוא היה שומר על היער. אבא הלך, והוא לקח אותנו ליער. ביער יש כזה בית, ששם הם ישנים.

ש: כלומר, בקתה כזאת?

ת: כן, בקתה כזאת. אבא לקח אותנו לבקתה הזאת למעלה על החלק העליון, כי למטה היו באים הרבה אנשים. ככה שכבנו שם שלושה ימים עד שהאקציה עברה. שם היינו אחי ואני, כלומר, שם היינו רק אחי ואני.

ש: ואימא שלך ואבא שלך?

ת: אבא שלי לא היה צריך להיות מוסתר, כי לאבא כל הזמן היה אישור עבודה, והוא היה יכול להסתובב.

ש: ואימא שלך?

ת: אימא לא, אימא הייתה מוסתרת, אבל אני לא זוכרת איפה היא הייתה מוסתרת, כנראה שהיא הייתה באיזשהו מקום ששם הדודים עבדו, אבל אני לא זוכרת.

ש: אימא לא עבדה?

ת: לא, אימא לא עבדה. אבל אימא כנראה הייתה מוסתרת אז איפה שהדודים עבדו.

ש: תאמרי לי בבקשה אלה, את ראית פעם איך האקציה התבצעה, מי היה שם אקטיבי?
ת: זה ראיתי כשהייתי כבר בגטו בבוריסלאב (Boryslaw). כשהלכנו לגטו, היו לנו שני גטאות בשני חלקי העיר בוריסלאב (Boryslaw). בגטו שאנחנו היינו בו, חיסלו אותו מוקדם יותר, ואת החלק השני של הגטו חיסלו מאוחר יותר. איפה שאנחנו היינו בגטו, גרנו אז באותו מקום, ששם היה גר אחד מהדודים. היו לו שם בדירה הזאת שלושה או ארבעה חדרים, מטבח והיה לו גם מטבח כזה קיצי. הייתה איתנו שם גם עוד הסבתא. אשתו של הדוד הזה כבר לא הייתה, היו לו שתי בנות ובן, ואת הבן הוא תמיד היה לוקח איתו לעבודה.

ש: מתי זה קרה בערך שנכנסתם לגטו?

ת: שנכנסנו לגטו, אני חושבת שזה היה צריך להיות בינואר 42'. שם היה מחסן, אז אבא שלי חילק את המחסן לחצי, מקדימה היו כל מיני דברים שם במחסן, ומאחורה הוא עשה שם ככה מקום, שאפשר יהיה להסתתר.

ש: זאת אומרת, שהייתה מחיצה בין חלק אחד לחלק השני של המחסן?

ת: כן, הייתה מחיצה בין חלק אחד לחלק השני של המחסן. בשביל להיכנס לחלק השני של המחסן, ששם הסתתרו, היה צריך להוציא חלק אחד ולהיכנס. שם באותו מקום מסתור אני ובת-דודה שלי שכבנו. אימא שלי שכבה במרתף, כי למטבח הקיצי היה מרתף, ואימא שכבה שם במרתף, אני חושבת שהיא הייתה שם עם אח שלי. הסבתא לא רצתה להיכנס לשם, כי היא אמרה שהיא משתעלת, ואם היא תיכנס לשם, אז ישמעו אותה. על הכניסה הזאת שמו איזשהו ארגז כזה גדול, אני לא זוכרת בדיוק, וסבתא ישבה על זה. שמו את המזנון מהמטבח, שהיה שם מזנון מטבח כזה גדול, שמו אותו על הדלת, בשביל להסתיר את המטבח.

ש: בת כמה הייתה אז הסבתא?

ת: סבתא הייתה אז בת שישים וארבע. איזו סבתא יפה הייתה לי. באו יהודים...

ש: כלומר, המשטרה היהודית?

ת: כן, המשטרה היהודית. השוטר היהודי ידע שיש שם מטבח קיצי, וכמו שהם נכנסו השוטר היהודי הזה נכנס, והוא הוציא את סבתא.

צד שני:

ש: אנחנו חוזרים, את סיפרת שאנשי המשטרה היהודית עשו בעצם את האקציה?

ת: כן, אנשי המשטרה היהודית עזרו לגרמנים באקציה.

ש: הם ידעו שיש שם מטבח קיצי, הם הזיזו את הארון, וחשפו את הסבתא?

ת: כן, הם ידעו שיש שם מטבח קיצי, הזיזו את הארון, ולקחו את הסבתא.

ש: את יודעת לאן לקחו את הסבתא?

ת: כן, אבל עוד לא גמרנו עם זה. הם חיפשו גם במחסן, הם נכנסו למחסן, והם התחילו

להזיז שם דברים. אז אבא אמר להם: "אין פה אף אחד". אבל היה עוד דבר אחד,

שזה נורא מצלצל לי בראש.

ש: היו לאבא עצבים חזקים, הוא לא נכנס לפאניקה?

ת: כן, לאבא שלי היה עצבים חזקים, הוא לא נכנס לפאניקה. שם על ידינו בגטו היה ילד,

שהוא היה חבר של אח שלי, והוא היה בגיל של אח שלי.

ש: באיזה גיל אח שלך היה אז?

ת: זה היה ב-42', אז אח שלי היה אז בן עשר, כי אח שלי הוא יליד 32'.

ש: כן, אז בשנת 42' הוא היה בן עשר.

ת: החבר של אחי נשאר כבר בלי הורים, הוא היה עם סבתא וסבא שלו, והם היו גרים שם

אצל מישוהו בגטו. לקחו את הסבא והסבתא שלו, והילד הזה ראה את אבא שלי, אז

הוא צעק לו: "אדון איינזידלר, תציל אותי". אני שמעתי את זה. אבל מה אבא היה

יכול לעשות? הצעקה הזאת של הילד המסכן הזה מצלצלת אצלי תמיד. לקחו אותם

לקולנוע שהיה בבוריסלאב (Boryslaw), לקולנוע הזה קראו קולוצאום, והחזיקו

אותם שם בקולנוע במשך חודש ימים.

ש: את כל האנשים שהוציאו באקציה הזאת?

ת: כן, את כל האנשים שהוציאו באקציה הזאת, כל פעם היו מוציאים עוד, עוד ועוד.

ש: זאת אומרת, הוסיפו עוד אנשים?

ת: כן, הוסיפו עוד אנשים. היו כאלה שהוציאו משם, היו כאלה שהייתה להם פרוטקציה,

היו כאלה שעבדו, אז הוציאו אותם. אבא שלי היה מבשל בבית, והיה מביא לסבתא

שלי לשם אוכל. הוא היה גם רוחץ לה את התחתונים, והוא היה מביא לה את זה

לשם.

ש: הם היו שם בקולנוע הזה בלי תנאים?

ת: כן, הם היו שם בקולנוע הזה בלי תנאים.

ש: הם ישנו שם על הרצפה?

ת: כן, הם ישנו שם על הרצפה.

ש: הם היו שם בלי שירותים?

ת: כן, הם היו שם בלי שירותים.

ש: בלי מקום להתקלח?

ת: מי דיבר אז בכלל על מקום להתקלח.

ש: ומי שלא היה לו מי שיביא לו אוכל?

ת: אז הוא היה בלי אוכל, לא היה לו אוכל. אולי הם נתנו שם משהו לאכול, אבל אני לא יודעת. אני יודעת את זה, שאבא היה מביא לשם לסבתא אוכל. אחרי חודש שהם היו בקולנוע הזה, הם הוציאו אותם, ושלחו אותם לבלז'ץ (Belzec), הטרנספורט הזה הלך לבלז'ץ (Belzec). אבל אז אני שמעתי, אחרי זה שמעתי שלקחו אותם עם מכוניות...

ש: עם מכוניות עם גז?

ת: כן, אבל זה לא היה בעצם גז, אלא זה היה...

ש: שהרגו אותם עם המפלט של הדלק?

ת: כן, הרגו אותם עם המפלט של הדלק, שעד שהם הגיעו לשם לבלז'ץ (Belzec) הם היו כבר גמורים. עכשיו אחרי שאנחנו נסענו מפה, נסענו לשם לבלז'ץ (Belzec). אני הייתי שם אחרי כל-כך שנים, אבל הייתה לי הרגשה שאני מרגישה שם את האפר. אני לא יודעת למה, אבל זאת הייתה ההרגשה של. העצים שם גדלו כל-כך יפה, אבל היו שם מקומות שהם שמו אפר. אני גם לקחתי משם אפר, ואחר-כך פה כשאבא שלי נפטר שמתי את זה על הקבר שלו, כי אימא כבר לא הייתה כשאנחנו נסענו, אבל אבא עדיין היה אז.

ש: ואתם ידעתם אז לאן לקחו אותם?

ת: לא, אנחנו לא ידענו אז לאן לקחו אותם, רק אחרי זה נודע לנו שלקחו אותם לבלז'ץ (Belzec). אמרו לנו, שלוקחים אותם למקומות אחרים, שהם יעבדו שם באדמה, וסיפרו לנו כל מיני סיפורים.

ש: אמרו שלוקחים אותם למחנות עבודה?

ת: כן, אמרו שלוקחים אותם למחנות עבודה. אמרו שגויים שנסעו לשם, אמרו שהם ראו שהם עובדים בשדות. אחר-כך נודעה לנו האמת. אחר-כך היה צפוף שם אצל הדוד הזה, אז עברנו לגור במקום אחר בגטו בבוריסלאב (Boryslaw). במקום הזה שאנחנו גרנו בו גרו שם משפחות של עובדים, כשכל משפחה קיבלה שם חדר, זה היה חדר גדול, ובכל חדר גרה משפחה. אחר-כך היו בתים של יהודים, אז כולם יצאו משם, כל

אחד מצא לו בית. זה היה בגטו, ואנחנו הלכנו לדירה לגור. הייתה אז עוד אצלנו, כלומר, אבא לקח בת אחת של אחות שלו, כי הן נשארו שתי בנות של אחות שלו, שאת ההורים שלהן לקחו, ושתי הבנות נשארו לבד, אז הן באו אלינו. אז בת אחת הייתה אצלנו, ואת הבת השנייה אבא העביר לדרוהוביץ' (Drhobycz) לאחותו השנייה של אבא, כלומר, לאימא של הבן הזה שהוא פה, שהוא בן-דוד שלי, לשם אבא הביא אותה. אחר-כך הייתה שוב אקציה, ואני זוכרת ששכבתי אז בדיוק במיטה, וקראתי ספר, שזה היה ספר שנקרא לץ.

ש: של דמיציס.

ת: כן. אני לא אשכח את זה. אימא נכנסה ואמרה לי: "תשמעי, המקום מוקף, קומי, תתלבשי". אני אמרתי לאימא: "אוי אימא עכשיו לקום, תסתכלי, כל-כך טוב לי, אני קוראת ספר". אימא אמרה לי: "קומי ותתלבשי". אני קמתי, ואחר-כך אימא אמרה לי: "יש לי קצת כסף, ומה נעשה עם זה? זה יישאר בשביל אבא". אני לא חושבת הרבה, "תני לי כסף, ואני אנסה לתת לו, אולי הוא ייתן לי לברוח". כלומר, האוקראיני שעמד בחוץ. כי זה היה שם מסדרון כזה והיו דלתות. האוקראיני עמד במסדרון, אני יצאתי מהבית, נתתי לו כסף, והתחלתי לרוץ. אני רצתי, אני ראיתי שגרמני אחד עמד שם עם אנשים, ואני רצתי. אני שמעתי שהוא אמר: "הלו, הלו, סטופ!" אבל אני רצתי, אני לא הסתכלתי הלאה. אני יצאתי מהגטו, ורצתי הביתה. על-יד הבית של השכנה נכנסתי למחסן.

ש: נכנסת שם לבית הראשון?

ת: נכנסתי לבית שלנו.

ש: אבל הגטו לא היה סגור עם גדר?

ת: לא, הגטו לא היה סגור, אלא רק שמרו עליו. אחר-כך אבא אמר לי, שהוא יצא בבוקר להסתפר, תפסו אותו, והוא עמד שם. הוא אמר לגרמני: "עזוב אותה, היא לא יהודייה, למה אתה קורא לה?"

ש: כלומר, כשאת ברחת?

ת: כן, כשאני ברחתי. אחי יצא בבוקר לקראת גויה שבא מהכפר, והיא הביאה חלב בשביל לקנות חלב, אז הוא כבר לא נכנס בחזרה לגטו, כי הוא כבר ראה מה שקרה בגטו. אחר-כך הוא הסתובב כל היום ביער כל היום עד שנהיה שקט. וככה ניצלנו כולנו.

ש : איפה אימא הייתה?

ת : אימא יצאה גם-כן והיא אמרה לשומר האוקראיני : "הבת שלי נתנה לך כסף", והיא התחילה לברות. אבל היא לא יכלה לרוץ כמוני, אז היא נכנסה שם לאיזשהו בית בגטו, שזה היה בית קטן שאף אחד כבר לא היה שם, כי לקחו משם כבר את כולם. היא נכנסה שם מתחת למיטה. את יודעת איך זה היה בגטו, שכל אחד כשהוא בא לגטו, הוא הביא איתו הרבה דברים אבל לא היה איפה לשים את הדברים. לכן היו שם בבית הזה המון דברים, היה שם בלגן, ואימא הסתתרה שם. הם תפסו את האנשים האלה שהיו גרים בבית הזה, והביאו אותם הביתה כדי שהם ייקחו לעצמם איזשהו בגד. אימא שמעה שהבת שאלה את אימא שלה : "איפה יש זה? איפה יש זה?" האימא אמרה לבת : "מה את עכשיו מחפשת, תיקחי מה שאת רוצה, לא חשוב מה שתיקחי". אימא שלי חשבה אז, רק שהיא לא תלך לחפש למטה, כי אימא שלי חשבה, שאוי ואבוי אם היא תתחיל לחפש משהו למטה. ככה הם יצאו ואימא נשארה שם. בלילה נהיה שקט. לנו היה בבית, אבא עשה, היו תנורים שהיו בנויים מחומר כזה, שאני לא זוכרת איך קוראים לחומר הזה.

ש : סליחה, על איזה בית את מדברת?

ת : אני מדברת על הבית הזה שהיינו שם בגטו. היה שם תנור, שהיה עשוי מאיזה חומר שבנו את התנור הזה. למטה היו שם תבניות. אבא שם בכניסה הזאת לתנור הזה שהיה תנור לאפיה, הוא עשה שם חור בפנים, הוא הוציא משם חול, והוא הכין שם מקום כדי שנוכל להסתתר שם. אבל לא הספקנו להסתתר שם. אבל כשחזרנו לשם בלילה, כל אחד מאיתנו חזר לבית הזה.

ש : האח שלך חזר לבית הזה מהיער?

ת : כן, האח שלי חזר לבית הזה מהיער, ואימא גם חזרה לשם. אבא חיפש אותי, הוא הביא אותי גם-כן הביתה, והגיע אלינו הביתה עוד בחורצ'יק אחד, שלקחו את ההורים שלו, והוא נשאר לבד, אז הוא בא גם לשם. אבא הסתיר אותנו שם, ושכבנו שם עד שהאקציה הזאת נגמרה. אחר-כך משם כבר יצאנו להסתתר, אבא כבר הסתיר אותנו אצל איזה גוי.

ש : זה היה גוי שאבא שילם לו?

ת : כן, בטח, זה היה גוי שאבא שילם לו. היא הייתה בת של שכנה שלנו, היא הסכימה, ולקחו אותנו לשם אליה.

ש: איפה הייתם, באיזה מקום בבית התחבאתם שם?

ת: התחבאנו שם במרתף. בעלה עשה שם כניסה דרך חדר השינה, כי אנחנו לא יכולנו להיכנס דרך המסדרון שם, מכיוון שזה היה בית דו-משפחתי, החלק השני היה של השכנים. אז הוא עשה כניסה שם דרך חדר השינה, ודרך שם אנחנו נכנסנו. אחר-כך איזשהו יהודי ידע שאנחנו נמצאים שם, הוא כנראה ראה, כי הוא הלך שם בסביבה, אני לא יודעת בדיוק מה הוא עשה שם, אבל הוא ראה שאנחנו נכנסנו לשם. הוא היה משפחה או משהו, אני לא יודעת, אז הוא בשביל לשלם לאוקראיני הזה אמר לו: "אני אגיד לך איפה יש מוסתרים", והוא הלשין עלינו. הוא הלשין עלינו ובאו, אבל בעלי-הבית של הדירה לא היו אז בבית.

ש: הפולנים?

ת: אבל איך הם נכנסו? אני לא יודעת. אולי הם כל היו בבית, אני לא זוכר. בכל זאת מצאו אותנו. הבית שבו אנחנו הסתתרנו הוא היה לא רחוק ממחנה עבודה, ואבא היה במחנה עבודה. אז אימא אמרה לאוקראיני הזה: "תרשה לבתי לצאת, ללכת לבעלי"...

ש: לאבא שלך?

ת: כן, לאבא שלי. ואימא אמרה לו: "ונראה מה נעשה". אני באתי לאבא, ואני סיפרתי לו שמצאו אותנו. אבא אמר לי: "שאימא תיתן לו את כל מה שיש לה, שהוא יעזוב אתכם. אם אני אלך, אז הוא ייקח גם אותי, ולא יהיה מישהו בחוץ שיוכל לדאוג. תחזרי את לבד לשם, ותגידי לאימא". באתי לשם, ואמרתי לאימא: "תני". אימא נתנה לו, הוא הלך, והוא אמר שהוא לא יגיד לאף אחד.

ש: האוקראיני הזה?

ת: כן, האוקראיני הזה. אבל כבר פחדנו, אבא כבר פחד שנהיה שם. אבא התחיל לחפש מקום אחר, והוא חילק אותנו. אימא הייתה במקום אחד, אני הייתי במקום אחר אצל איזשהי גויה. אני אפילו לא יודעת איפה זה היה.

ש: אבל עכשיו כבר לא היה לכם כסף?

ת: היה לנו עוד כסף. אני לא יודעת מאיפה אבא הכיר את הגויה הזאת, היא עבדה איפה שהוא והיא הייתה לבד. אני חושבת ששם אצל הגויה הזאת אני הייתי כמה זמן עם אימא. היינו סגורות שם כל היום, היא עבדה, היה שם כזה מקום.

ש: מה היה עם אוכל?

ת: אני לא יודעת איפה אכלנו ואיך אכלנו? יכול להיות שכשהיא הייתה באה בערב הביתה, או שאבא היה מביא לנו אוכל. האח שלי היה עם אבא במחנה, אז הוא בישל שם, והוא עשה שם כביסות בשבילנו. קראו שם לאחי דער קליינר ואשו, כי הוא בישל, והוא כיבס את הכביסה בשבילנו. הוא היה מביא לנו להחליף כביסה. אני לא יודעת איך היה עם האוכל, או שכל יום היו מביאים לנו אוכל, אני לא זוכרת, אני בכלל לא זוכרת את זה. היינו שם תקופה.

ש: כמה זמן הייתם שם, כמה שבועות?

ת: כן, היינו שם כמה שבועות. אחר-כך אבא הוציא אותנו משם, והוא לקח אותנו ליד איפה שעבדו שם עם הנפט, הייתה שם מסגרייה. במסגרייה הזאת עבד איזשהו יהודי, ולמעלה עשו שם גם-כן משהו, ששמו שם עצים, ועל זה שמו מקום לתליה. שם היינו אני עם אימא ועוד איזושהי אישה, הייתה איתנו עוד אישה אחת.

ש: איפה הייתה הבת-דודה הזאת?

ת: הבת-דודה הזאת הייתה במחנה עבודה, כי המבוגרים יותר הלכו למחנה עבודה. שם היינו מוסתרות במסגרייה הזאת, והיו מביאים לנו לשם אוכל. לאישה הזאת היו שתי בנות במחנה עבודה, הן היו מביאות לה דברים טובים, אז היא הייתה נותנת לנו גם-כן קצת. אבל שם במחבוא הזה היה מאוד חם.

ש: שם הייתם גם במרתף?

ת: לא, שם היינו על הגג.

ש: כלומר, הייתם בעליית גג?

ת: כן, היינו שם בעליית גג. זאת לא הייתה ממש עליית גג, אלא היו שם עצים.

ש: זאת אומרת, הייתה שם רצפה כזאת?

ת: לא, שמו שם על זה עשב.

ש: הביאו לשם עשב מהאסס?

ת: כן, הביאו לשם עשב מהאסס, ועל זה שכבנו שם. אני חושבת שפעם אחת אבא רצה לבוא לשם, הוא הסתובב שם. אבל באותו זמן הסתובב שם איזשהו גוי, והוא אמר לאבא: "יש פה יהודים". אבא אמר לו: "מה פתאום יש פה יהודים". הגוי הזה אמר לאבא: "כן, יש פה יהודים, אבל אני לא יכול לעלות לשם למעלה, כי אין לי סולם לעלות לשם למעלה". אבא אמר לו: "בוא נלך לחפש סולם", ואנחנו שמענו את זה. הם הלכו לחפש סולם, ואנחנו קפצנו. אני קפצתי שם למטה, אני הייתי רק עם תחתונים,

וקפצתי למקום שהיה שם כזה בור, שהיו שוטפים שם במסגרייה כל מיני דברים וכל מיני כלים. זה היה בנוזן, זה היה נפט, ואני קפצתי בוס לשם. אני קפצתי, אני לא הסתכלתי על אימא, ואני ברחתי. אני רצתי וברחתי לכיוון המחנה. אני הלכתי אחורנית בשביל להיכנס למחנה.

ש: המחנה הזה לא היה סגור?

ת: כן, המחנה הזה היה סגור, אבל היהודים הוציאו שם חלק מהגדר, וככה היינו נכנסים לשם. כשהיינו מוסתרים הרי רצינו גם קצת אוויר, רצינו קצת אור. כמו שאת יודעת, ילדים רצו קצת אור.

ש: אז הוצאתם משם קרש או משהו כזה?

ת: כן, הוצאנו משם קרש או משהו כזה, ככה היו יוצאים משם, וככה היו נכנסים לשם לתוך המחנה, כלומר, אלה שהיו לא-לגאליים. אני באתי לשם למחנה, ואנשים ראו אותי. הבת-דודה הייתה שם במחנה, אז היא לקחה אותי אליה לחדר. היו שם כמה בנות, אז היא העמידה קערה עם מים, וזה..., אני מתארת לי איך הבנות האלה שהיו איתה, קיללו אותה עבור זה. עד שאני קצת התרחצתי, והורדתי ממני את ה... .

ש: את הריחות של הנפט?

ת: כן, את הריחות של הנפט. אחר-כך אני נשכבתי שם על המיטה שלה ושכבתי שם. אימא שלי גם ברחה לשם, אבל היא לא ידעה להגיע למחנה עבודה הזה, אז אבא מצא אותה, אני לא יודעת איפה אבא מצא אותה, אבל בכל זאת אבא מצא אותה. אחר-כך אבא הלך לחפש בשבילנו מקום אחר. היה לנו איזה מכיר או קרוב משפחה והוא אמר לאבא: "אני אדבר שם עם אחת שאין לה ילדים, היא לא גרה עם בעלה, ויש לה בית כזה". זה היה בית כזה שקראו לזה תאופה. זה היה בית כמו שגרים שם בכפר.

ש: זה היה בית מחמר כזה?

ת: כן, זה היה בית מחמר כזה. היא הסכימה לקבל אותנו. אבא בנה שם גם-כן קיר כפול.

ש: מתי אבא בנה את זה, זה היה בלילה, כי הרי במשך היום הוא עבד?

ת: כן, נכון, במשך היום הוא עבד הוא עבד במשמרות. בקידוח היו צריכים לעבוד במשמרות. בגלל זה הוא יכול היה לצאת, כי ככה לעבודה היו מוציאים קבוצות, קבוצות, אבל הוא יכול היה לצאת, כי הוא עבד במשמרות, לכן הוא היה קצת חופשי יותר. אבא בנה שם אצל האישה הזאת כזה קיר כפול. הכניסה לשם זה היה על-יד

התנור בישול, ועל זה היו שם כלים תלויים בשביל להסתיר את הקיר הזה. אבא הביא אותנו לשם, ושם זה כבר היה... אבל לא סיפרתי שהייתה פעם שהייתי מתחת לזה...

ש: בואי נחזור בחזרה ותספרי לנו על זה.

ת: כי זה כבר הסוף, שם אצל האישה הזאת זה היה כבר בסוף.

ש: אז בואי נחזור חזרה, ותספרי לנו על המסתור השני.

ת: אני לא יודעת באיזו תקופה זה היה, כשלא היה לאבא מה לעשות איתי, אז הוא לקח אותי לעבודה, והוא הכניס אותי שם מתחת ל...

ש: זה היה לא רחוק מהקידוח?

ת: זה היה בקידוח איפה שירד הקידוח לחור הזה, מתחת יש עוד קצת מקום, ושם אני שכבתי. אני שכבתי שם כמה ימים, עד שאבא מצא איזשהו מקום. שם אני קיבלתי באמת את הזיהום הזה, ואחר-כך סבלתי מהזיהום, שלא ידעתי איך להתפטר מזה. אחר-כך כשהיינו אצל הגויה הזאת, אז היא אמרה, שאני אקח תפוח-אדמה, שאני אשים פה תפוח-אדמה, שזה יוציא לי את הזיהום, שזה יפתח את זה.

ש: זה היה אפצס?

ת: כן, זה היה אפצס. התפוח-אדמה הזה באמת פתח את זה. אחר-כך הלכתי, כל כמה זמן הייתי הולכת למחנה בשביל קצת אוויר, בשביל לראות בן-אדם. כשהייתי באה למחנה, הייתי פוגשת שם חברות. שם במחנה עבדה אחת בתור אחות, שזאת הייתה מישהי שהיא למדה להיות רפואה, אבל היא לא גמרה. היא הייתה גיסה של דוד שלי הזה, שיש לו פה בן. קראו לה פרלה. הלכתי אליה, היא נתנה לי כבר משחה, והיא כבר טיפלה בזה. אחר-כך אבא מצא שם דרך המכיר הזה את המקום הזה אצל האישה הזאת והלכנו לשם. אבל הכסף התחיל כבר להיגמר. בא אל אבא אדם, שהוא הכיר אותנו מהבית, אבא ידע מי הוא, אבל הייתה לו ילדה קטנה, הייתה לו ילדה שהיא הייתה אז בערך בת שלוש.

ש: האיש הזה היה פולני?

ת: לא, לא, זה היה יהודי, שהוא חיפש גם-כן מסתור בשביל אשתו ובשביל הילדה שלו. אבא היה צריך אז כסף, אז לא הייתה לו ברירה, והוא הכניס גם אותן לשם, לאיפה שאנחנו היינו. אבא סיכם איתם, שהם ישלמו לגויה הזאת, וגם אנחנו היינו שם.

ש: זה היה על אותו חשבון, את ואימא שלך הייתן שם?

ת: היינו שם אימא, אחי ואני. אחי הסתובב קצת, אבל היו תקופות שהוא היה מוכרח להתחבא. היהודי הזה, כל זמן שהוא היה שם, הוא הבטיח שהוא יתן. אבל כשהוא כבר היה שם, אז הוא לא רצה לתת. הוא יצא משם עם כסף. אבל אנחנו רעבנו לאוכל, לא היה לנו מה לאכול שם. אימא מכרה את השמלה שלה. כלומר, אבא כבר הוריד לה את השמלה, ואני תפרתי לה שמלה משק, ככה אני תפרתי לה את זה ביד. אבא מכר נעליים, והוא מכר את כל מה שהיה לנו עדיין, הבגדים שלנו, הוא מכר את זה בשביל אוכל. האיש הזה יכול היה לאכול... הוא נפטר פה בארץ והילדה הזאת...

ש: פגשתם אותו בארץ?

ת: כן, פגשנו אותו בארץ. הייתי בבית-הבראה במעלה החמישה, הוא ראה אותי, והוא כל-כך שמח, אבל אני לא יכולתי להסתכל עליו.

ש: כמה זמן הייתם שם ביחד?

ת: שם היינו כמה חודשים טובים, היינו שם עד השחרור.

ש: אז היו גם יהודים כאלה?

ת: כן, היו גם יהודים כאלה. אשתו הייתה ככה קצת יותר בסדר. היא אמרה לאימא שלי: "אחרי שאנחנו נצא מפה, אני אעזוב אותו, אני לא רוצה יותר להכיר אותו, הוא לא בן-אדם". זאת הייתה באמת משפחה כזאת... היו כאלה, אחד השאיר את אשתו, השני השאיר את אשתו. אבל היא יצאה, היא נשארה איתו, היא ילדה איתו עוד שני ילדים, ואחת מהבנות שלהם היא אשתו של השחקן טוביה צפרי. זאת הבת שנולדה להם אחרי המלחמה. הוא פגש אותי, אבל אני לא יכולתי אפילו לדבר איתו. ככה עד השחרור ראינו דרך החלון מלחמה, כי הבית הזה שאנחנו היינו בו היה בית מבודד, אז כשזה היה כבר לפני השחרור, הסתובבנו שם כבר בחדר שם ובמטבח, אז ראינו שם דרך החלון איך שהרוסים נלחמו עם הגרמנים. היה עוד דבר אחד, שפעם כשיצאנו ככה קצת למחנה עבודה כדי לנשום אוויר, בדיוק באו אז כדי לחסל את מחנה העבודה. עשו להם בלילה אפל, ואמרו שכולם יוצאים.

ש: מי אסף אותם, הגרמנים?

ת: כן, הגרמנים אספו אותם.

ש: והאוקראינים עזרו לגרמנים?

ת: כן, בטח, אוקראינים עזרו לגרמנים. אבא שלי ידע שיש איפה שהוא מסתור, אבל הוא לא ידע איך להיכנס למסתור הזה. אז הוא הביא אותנו, כלומר, את אח שלי ואותי.

אימא לא הייתה איתנו, אימא הייתה מוסתרת שם אצל הגויה. אבא שלי הביא אותנו לשם, וכמו שהוא לא ידע איך להיכנס למסתור, שכב שם מישהו שהיה לא לגאלי. הוא שמע רעש, אז הוא פתח בשביל לראות מה קורה, וככה ידענו דרך איפה להיכנס למסתור הזה. זה היה כזה תנור לאפיה, אבל זה לא היה כזה למטה, אלא זה היה בצד, כלומר, זה היה בתנור בצד, שזה היה אז כבר מודרני.

ש: כלומר, דרך התנור אפיה חפרו שם?

ת: כן, דרך התנור אפיה, שהוא היה כזה צר, אין פה היום תנורים כאלה, אבל דרך התנור נכנסו לשם. אנחנו נכנסנו שם למקום המסתור הזה עם אבא, ונכנסו לשם עשרים אנשים, שהם ידעו על המקום הזה. אני ככה חושבת, שכשהלכנו לשם אני ראיתי את הדוד שלי הכי קטן, כלומר, האח הכי קטן של אימא שלי, איך לא אמרנו לו לבוא איתנו? איך אבא לא אמר לו? עברנו על ידו, ולא אמרנו לו שאנחנו הולכים להסתתר. היום אני לא מבינה את הדברים האלה.

ש: ומה קרה לו?

ת: הוא הלך למחנה, והוא נפטר כבר אחרי השחרור מהמחנה. יש לי תמונה של המצבה שלו. אחר-כך אמרו, שאחרי זה בלילה יפוצצו את המחנה ותהיה אש, אבל אנחנו חשבנו שמה שיהיה אז יהיה. אבל לא אמרו, שמוציאים את האנשים ממחנה העבודה לפלאשוב (Plaszow), פלאשוב (Plaszow) זה על-יד קראקוב (Krakow), אלא רק אמרו שלוקחים את האנשים לעבודה. אבא שלי שאל: "מה אנחנו נעשה עם אימא". אני אמרתי לאבא: "אם אנחנו לא נחיה, אז אימא גם לא תחיה". אנחנו הסתתרנו שם, ובלילה כשהיה שם כבר שקט, כשזה היה כבר בלילה מאוחר, אנחנו רצינו לצאת משם. מהמחנה הזה הייתה יציאה לכביש, אז אנשים התחילו לצאת מהמסתור. יצא מישהו לפני, אני לא זוכרת מי זה היה, ואחר-כך יצאנו אני עם אחי. התחלנו לרוץ, שמענו שמישהו צעק: "האלט! האלט! האלט!" ורצנו, ואחר-כך אנחנו שמענו ירייה. אנחנו חשבנו, שאולי אבא רץ אחרינו והוא נפגע. המשכנו לרוץ. הבעיה הייתה, שללכת משם למסתור שלנו זה היה רחוק, זה היה אז כבר לילה מאוחר, ושני ילדים הלכנו שם. בסביבה הזאת אנשים הלכו לעבודה בלילה, אלה שעבדו שם משמרות. אני הלכתי עם אחי, ואנחנו שרנו שירים באוקראינית. עבר שם מישהו והוא שאל אותנו: "לאן אתם הולכים?" אמרנו לו, שאנחנו הולכים לעבודה, וככה הגענו למסתור. האישה הזאת פתחה לנו את הדלת, והיא שאלה אותנו: "איפה אבא?" אנחנו לא ידענו איפה

אבא. בבוקר אבא גם-כן לשם. שם באמת הגרמנים הרגו מישהו, מי שהספיק לברוח, הוא ברח, ומי שלא הספיק לברוח אז אספו אותו, ולקחו אותו למשטרה האוקראינית. אחרי זה באו לחפש עוד אנשים, בגלל זה שאצלנו היו יערות, והיו הרבה אנשים מוסתרים ביערות, היו בונקרים ביערות. כשהוציאו את האנשים, הוציאו את מפקד המשטרה היהודית, הוציאו אותו עם המשפחה שלו. הוא חשב, שאם הוא יגיד איפה ישנם יהודים מוסתרים, אז ישחררו את המשפחה שלו. אבל לקחו אותו בחזרה לבוריסלאב (Boryslaw), הביאו אותו לשם, הוא הלך איתם ביער, הוא ידע איפה לחפש ביערות. ככה הוציאו אנשים מהיערות, לקחו אותם בחזרה למחנה, וככה עשו שלוש פעמים.

ש : ככה עשו עם המלשין הזה?

ת : עם המלשין הזה עשו פעם אחת. אחר-כך כבר שלחו אותו, הוא היה ביחד עם בעלי במחנה, שזה כבר לא היה בפלאשוב (Plaszow), אלא כבר שלחו אותם למחנה אחר. בעלי היה בשישה מקומות, אז במקום אחד בעלי היה עם המלשין הזה. הגרמני הזה ששמר עליהם, שהוא היה אחראי על החדר שלהם, כשסיפרו לו מי היה המלשין הזה, אז הוא כל-כך הרביץ לו, עד שהוא גמר אותו. איך יהודי יכול לעשות ליהודים אחרים דברים כאלה. המלשין הזה היה גם-כן באותו מקצוע שאבא שלי היה, הוא היה כזה חבר של אבא. אבל כשהיה צריך להרביץ לאבא שלי, כי פעם אחת אנחנו באנו לבקר במחנה, ואחר-כך יצאנו בלילה. כשיצאנו מהמחנה תפסו אותנו, ולקחו אותנו ממול שם למשטרה הגרמנית. לקחו אותנו לשם, ושם היו שומרים עלינו, כלומר, לקחו לשם אותי ואת אחי. עבדו שם נשים במטבח של המשטרה הגרמנית, אז הן הלכו למחנה, ותיכף הן סיפרו שאנחנו נמצאים שם במשטרה הגרמנית. אבא שלי היה אז בעבודה. את יודעת מה, אנשים במחנה אספו כסף בלי אבא, הם אספו כסף, וככה הוציאו אותנו מהמשטרה הגרמנית. אבא בא בבוקר, והוא התזיר לאנשים את הכסף, אבל האנשים שם התנהגו יפה.

ש : זאת אומרת, פדו אתכם מהמשטרה הגרמנית?

ת : כן, פדו אותנו מהמשטרה הגרמנית. אבל למלשין הזה היה סיפור עם אבא, אז הוא הרביץ לאבא שלי. אבא אמר לו : "אתה מרים עלי יד"? אנשים נהיו שם כמו חיות, ממש כמו חיות. אני כבר סיפרתי ששחררו אותנו.